

Kim değerlerine sahip çıkmak istemez ki. İster şahsi, ister tüzel, ister maddi ya da manevi. Bünyemizde barındırdığımız ne kadar çok olgu var değil mi? Peki bu olguların ne kadarına gerçekten sahibiz? Cevabı çok basit aslında: koruyabildiklerimize sahibiz. Bir ürün üretin veya herhangi bir hizmet sektöründe faaliyet gösterin, nihai sonucunuz sizin markanız olacaktır. En bilinen tanımı ile marka: bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayımlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretlere verilen addır.

Farkında olmasak da etrafımız markalar ile sarılmış durumda aslında. Bir marka denizinde yüzüyoruz. Sabah uyandıığımızda baktığımız saat, dişlerimizi fırçaladığımız diş fırçamız, ona sürdüğümüz diş macunu, suyu açmakta kullandığımız musluk, arabalar, televizyonlar, gazeteler. Markasız hiç bir şeyi kullanmıyoruz, öyle sanıyoruz ki bundan sonra da kullanmayacağız.

Bu denli marka yoğunluğu içerisinde nasıl oluyor da markalar kendilerini koruyabiliyorlar, diğer markalardan ayrı olduklarını bizlere anlatıyorlar. Temelde markalaşma, reklam, pazarlama, ürüne yapılan yatırım v.s. çabalar yatsa da tüm tescil işlemleri belirli kanun hükmünde kararnameler çerçevesinde süregelmektedir. Marka, sahibine tekel hakkı tanımaktadır. Manevi bir unsur olmakla beraber başkasına devredilebilir, lisans verilebilir, devamı sağlanabilir, taklidi durumunda gerekli hukuksal yaptırımlar uygulanabilir.

Türkiye’de markaların korunması 27 Haziran 1995’de yürürlüğe giren 556 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile düzenlenmiştir. Bu kararname ile markanın nasıl tescil alacağı, tescil sabine sağlanan haklar, tescil süresi ve çerçevesi belirlenmiştir. Öncelikle şunu belirtmemiz gerekir, Türkiye’de marka tescil hakkı vermeye yetkili kuruluş merkezi Ankara’da bulunan Türk Patent Enstitüsü’dür. Kurum isminde “patent” ibaresine geçmesine rağmen sözünü ettiğimiz “marka tescili” işlemidir. Yazının devamında “Patent & Faydalı Model” ve “Endüstriyel Tasarım” tescilinden de söz edeceğiz.

Marka tescili hakkında bilgi vermek gerekirse; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ikametgâhı olan veya sınai veya ticari faaliyette bulunan veya bulunmayan veya yatırım yapmak amaçlı gerçek veya tüzel kişiler veya Paris Sözleşmesi yahut Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması hükümleri dâhilinde başvuru hakkına sahip kişiler ile Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere kanunen veya fiilen marka koruması tanıyan devletlerin uyruğundaki gerçek veya tüzel kişiler de karşılıklılık ilkesi gözetilerek Türkiye’de marka başvurusu yapabilir.

Bir marka ibaresi için tescil başvurusu düşünüyoruz öncelikle 1957 tarihli Marka Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin NİS sınıflandırmasına istinaden faaliyette bulunduğumuz sektörün sınıfı tespit edilir. Örnek vermek gerekirse mobilya üretimi 20.sınıfta boyalar üretimi 03.sınıftır. Türkiye Nis Anlaşması’na 15.10.1996 tarihinde imzalamıştır. Sınıf tespiti yapıldıktan sonra marka ön araştırması yapılmalıdır. Marka ön araştırması sayesinde başvurusunu düşündüğümüz ibarenin ilgili sınıfta tescil alıp alamayacağı hakkında bilgiye sahip olabiliriz. Şayet başvuru yapacağımız ibarenin aynısı veya ayırt edilemeyecek kadar yakın benzeri daha önce tescil ettirilmiş ya da başvurusu yapılmışsa bu noktada bizim tescil şansımız kalmamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere marka tescil başvurularında ilk başvuru yapan avantajlı durumdadır. Bu durumun istisnaları da bulunmaktadır. Örnek olarak tescilsiz bir markayı gerçek anlamda tanınmış yapan firma ya da

şahıs başvuru yapmamış olsa da eskiye dayalı kullanımdan dolayı öncelik hakkı talep edebilmektedir. Ön araştırma sonucu başvurulacak ibare tescil alır durumda ise ilgili formlar ve ekleri hazırlanarak Türk Patent Enstitüsü'ne ulaştırılır. Marka başvurusu Türk Patent Enstitüsü nezdinde gün, saat, dakika ve saniye itibariyle koruma altına alınır.

Türk Patent Enstitüsü'nde marka uzmanları tarafından beş – altı aylık dönemde başvurumuz şekli ve içerik anlamından incelemeye tabii tutulur. Başvurumuzda herhangi bir sorun yok ise altı ayın sonunda başvurumuz ilgili ayın resmi markalar bülteninde yayınlanır. Bu aşamada başvurumuz üçüncü kişilerin itirazına açıktır. Başvurumuz reddedilmesi amaçlı çeşitli firma ya da şahıslardan itirazlar gelebilir. Tabii gelecek olan itirazlara karşı savunma yapma hakkımız vardır. Bülten süresi tamamlanmasının ardından yaklaşık bir – iki ay sonra başvurumuz belgeye bağlanır. Marka tescil belgesi, sahibine on yıllık koruma sağlamaktadır. Marka tescilinin koruma süresi, başvuru tarihinden itibaren 10 yıldır. Bu süre onar yıllık dönemler halinde yenilenerek uzatılabilir. Yenileme işlemi koruma süresinin sona erdiği ayın son gününden önceki 6 ay içerisinde yapılması gerekmektedir. Bu sürenin kaçırılması durumunda, yenileme talebi ek bir ücretin ödenmesi şartıyla koruma süresinin bittiği son günden itibaren 6 ay içinde yapılabilir. Koruma süresinin sonundan itibaren 6 aylık süre içerisinde de yenilenmeyen markalar geçerliliğini yitirir.

Türkiye'de yapılan ve belgeye bağlanmış olan bir marka başvurusu ülkesellik prensibi göz önüne alınarak Türkiye'de koruma sağlar. Fakat yurtdışında da markanın tescil alması hiç de zor değildir. Globalleşen bir ekonomide, sınırların kalktığı bir dünyada özellikle ihracat yapan veya yapabilecek firmaların markalarını yurtdışında da tescil ettirmeli öncelikleri olmalıdır. Yurtdışı marka tescili için birkaç farklı yol izlenebilir. Fakat en fazla tercih edilen sistem "Madrid Protokolü"dür. Türkiye'nin de taraf olduğu bu protokole şu an 76 ülke üyedir. Yurtdışında markasını tescil ettirmek isteyen kişi veya şahıs üye 76 ülkeden istediğini seçerek tek başvuru ile birden fazla ülkede (tamamı da olabilir) marka tescil başvurusunda bulunabilir.

Marka tescil belgesine sahip kişi ve şahıslar markalarının taklit durumunu engellemeyi isteme haklarına sahiptirler. Herhangi bir markanın aynısı değil çok yakın benzeri dahi hak sahibinin isteği dışında kullanılırsa bu durumun engellenmesi sağlanabilir.

Markaya yapılan yatırım ve bu yatırımı koruma altına alma isteğini ifade eden marka başvuru sayıları gün geçtikçe artıyor.

2008 yılında Madrid Protokolü çerçevesinde yurtdışından Türkiye'ye yapılan marka başvuru sayısı 10 bin 165'dir.

Markanızı tescil ettirmezseniz başkasının olabilecek bir markayı meşhur ediyor olacaksınız ve tüm marka yatırımlarınız boşa gidebilecek. Her şeye sil baştan başlamanız gerekebilecek.

Şimdi Türk Patent Enstitüsü tarafından tescil hakkı verilen diğer Sınai kavramlardan "tasarım", "faydalı model" ve "patent" tescilleri hakkında kısa bilgi verelim.

Tasarım en genel tanımı ile; bir ürünün tamamının veya bir parçasının çizgi, şekil, renk, biçim, doku, malzemenin esnekliği veya süslemesi gibi insan duyuları ile algılanabilen çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu görünümdür. Tasarım başvuruları 554 sayılı kanun hükmünde kararname ile korunurlar.

Herhangi bir başvurunun tasarım tescili ile korunması için sahip olması gereken iki temel özellik söz konusudur. Bunlardan ilki yenilik, diğeri ise ayırt ediciliktir. Yenilikten kasıt, bir endüstriyel tasarımın aynısı, başvuru veya rüçhan tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilir. Tasarım, başvuru tarihinden önceki oniki ay içerisinde tasarımcı veya halefi veya bu kişilerin izni ile üçüncü bir kişi tarafından kamuya sunulur veya tasarımcı veya halefleri olan kişilerin suiistimali sonucu kamuya

sunulursa, endüstriyel tasarım yeniliği etkilenmez. Dolayısıyla, bir sene önceden piyasaya sunulmuş ürünler yeni olmadığı ve bilindik bir tasarım olduğu gerekçesiyle koruma kapsamına giremez ve anonim ürünler olarak değerlendirilirler. Ayırt edicilik ise; endüstriyel tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenim ile bilinen herhangi bir endüstriyel tasarımın bu kullanıcıda yarattığı izlenim arasında belirgin bir farklılık olmasıdır. Bu iki özellik başvurmuzda mevcutsa tescil konusunda sıkıntı yaşanmaz.

Marka başvurusunda olduğu gibi tasarım başvuruları ilgili formlar doldurulduktan sonra Türk Patent Enstitüsü'ne yapılır. Türk Patent Enstitüsü ilk iki aylık süreç içerisinde başvurmuzu şekli açıdan inceler. Formlarda, fotoğraflarda, tarifnamelerde sorun yok ise ilk Resmi Tasarımlar Bülteninde başvurmuz yayınlanır. Tasarımlarda bülten süresi altı aydır. Bu süre içerisinde itiraz gelmemesi halinde tasarım tescil belgesi elimize ulaşır. Tasarımların toplam ömrü yenilemeler yapıldığı takdirde yirmi beş senedir. Beşer yıllık aralar ile yenileme işlemleri yapılmalıdır. İstenirse Türkiye'de tescil edilmiş tasarımlar yurtdışında da koruma altına alınabilir.

Nasıl ki etrafımız markalar ile çevrilmişse bu duruma benzer olarak gördüğümüz her yerde tasarımlarda bulunmaktadır. Kullandığımız mobilyalar, tekstil kumaşlarında desenler, ambalajlar, bardaklar, kapılar, kısaca estetik değer taşıyabilen her türlü tüketim maddesinde bir tasarım izi bulmak mümkündür.

Diğer bir tescil türü Faydalı model ve patent tescilidir. Genel anlamda herhangi bir buluş veya mevcut sistemdeki işleyiş ile ilgili geliştirmeye verilen bir koruma şeklidir veya teknik bir soruna çözüm getiren buluşu ortaya koyan unsurdur. Faydalı model, patent tescilinin biraz daha küçük çaplı olanı olarak düşünülebilir. Patent olamayacak buluş veya geliştirmeler faydalı model tescili ile korunabilir. Şunu da belirtmemiz gerekir faydalı model sadece Türkiye için koruma sağlar, yurtdışında da koruma talep edilmesi halinde önce faydalı modelin patente çevrilmesi gerekir. Faydalı model hak sahibine yıllık ücretler ödenmesi halinde on yıllık bir koruma sağlar, incelemesiz patent yedi sene, incelemeli patent ise yirmi yıllık bir koruma sağlar.

Unutmamak gerekir ki fikri sınai haklarda gelişmişlik ilgili ülkenin de her açıdan gelişmişlik düzeyini gösterir. Markaya tasarıma veya patente yatırım yapan dünya devi firmaların bu konular hakkındaki yıllık ödenekleri dudak uçuklatacak seviyededir. Türkiye'de marka tescil bilinci gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Unutmamak gerekir ki herhangi bir tescil başvurusu ve sonraki aşamalarında muhakkak bir vekil ofisle çalışmak gerekmektedir. Bu hem zaman hem de maliyet kaybını minimuma indirmek amaçlı çok önemli bir noktadır.